

УДК 658.153(477.8)

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ

Мешко В.В.

Для кожного підприємства будь-якої галузі промисловості основою ефективною діяльності та стабільного фінансового стану є своєчасне надходження грошових коштів. У даній статті здійснено аналіз вхідних, вихідних та чистого грошових потоків, які є основними індикаторами ліквідності та платоспроможності підприємства. Для дослідження обрано енергопостачальні компанії, у зв'язку з недостатнім дослідженням електроенергетичної галузі у науковій літературі. На основі проведених розрахунків отримано та проаналізовано надходження та витрачання грошових ресурсів на досліджуваних підприємствах, запропоновано наше бачення терміну «грошовий потік».

Ключові слова: грошовий потік, фінансовий цикл, планування, механізм формування грошових потоків, капітал.

ВСТУП

Грошовий потік є одним з найпоширеніших показників, що застосовується при аналізі діяльності підприємств. Сучасна міжнародна практика здійснення господарської діяльності підтверджує той факт, що наявність чи відсутність прибутку не завжди свідчить про ефективність використання ресурсів підприємства. Пояснюється це тим, що подібний бухгалтерський підхід передбачає розгляд як кінцевого результату діяльності фірми тієї суми грошових коштів, якою фірма може вільно розпоряджатися на свій розсуд, ігноруючи при цьому значну частину грошових надходжень, використання яких лімітоване чинними нормативними документами (амортизаційні відрахування та відкладені податкові платежі). Тому сучасні аналітики основну увагу приділяють аналізу і прогнозуванню саме грошового потоку компанії.

Проблемі ефективності грошових потоків присвячено чимало праць як українських так і зарубіжних науковців. Дослідження цього питання

зустрічаємо у: Бертонеш М., Найт Р. «Управление денежными потоками», Бланк И. А. «Управление денежными потоками», Брігхем Є. Ф. «Основи фінансового менеджменту», Ігоніна К. А. «Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств», Лігоненко Л. О., Ситник Г. В. «Управління грошовими потоками» та інші.

Тема дослідження є надзвичайно актуальною у зв'язку з майже повною відсутністю досліджень саме динаміки грошових потоків енергопостачальних компаній.

У роботі здійснюються такі наукові методи – аналіз, синтез, конкретизація, порівняльний метод, гіпотетичний метод.

Основною метою статті є уточнення самого поняття «грошовий потік» та здійснення комплексного аналізу грошових потоків для визначення фінансового стану та стабільності досліджуваних підприємств.

Мешко Василь Васильович, аспірант економічного факультету УжНУ, тел. 80501413594, e-mail: Lovestern@ukr.net

1 ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ГРОШОВИЙ ПОТІК»

Грошовий потік підприємства – відносно нове поняття фінансового менеджменту. Як зазначалося, сучасними роботами на цю тематику є наукові розробки таких зарубіжних авторів як А. М. Кінг, Л. А. Бернштайн, М. Бертоном, Р. Найт, Бріггем С. Ф. та інші.

На жаль, у вітчизняній науковій та навчально-практичній економічній літературі на сьогодні ця фінансова категорія ще не має належного висвітлення. І хоча деякі автори, зокрема Бланк І. Ю., Галасюк В. В., Лігоненко Л. О., Ситник Г. В., Яструбецька Л. С., Ігоніна К. А. займалися дослідженням даної проблеми, потреба в уточненні та коригуванні його сутності й досі лишається актуальною, не кажучи вже про те, що у національному доробку бракує комплексного завершення досліджень із зазначених питань.

На нашу думку, грошовий потік – це форма руху капіталу, оскільки гроші є початковою формою будь-якого капіталу і кінцевою формою результатів цього руху у вигляді прибутку. Тільки через грошову форму можна виразити результативність функціонування будь-якого капіталу. Жодні інші показники ефективності функціонування авансованого капіталу не носять зазначеного, результативного характеру, а є тільки проміжними, додатковими (різного роду коефіцієнти, темпи росту тощо). Тільки на основі різниці в русі грошових потоків за певний період можна говорити про ефективність або неефективність всього авансованого капіталу об'єкту господарської діяльності.

Планування грошових потоків промислових підприємств є однією з найважливіших ділянок фінансової діяльності, метою якої є раціонально пов'язати або синхронізувати наявні грошові потоки для забезпечення фінансової рівноваги підприємства. Існуюча система принципів планування грошових потоків дозволяє спростити задачу і підвищити точність прогнозів. Ігоніна К. А. виділяє наступні принципи:

1. Принцип обґрунтування мінімально необхідного обсягу грошових коштів, який повинен бути в обігу підприємства для забезпечення його ліквідності.

2. Принцип дотримання пропорцій розподілу грошових коштів між основними складовими виробничого процесу.

3. Принцип дотримання гнучкості планування грошових потоків, за рахунок якого вирішується вирівнювання платежів з метою уникнення надмірних коливань грошового потоку.

4. Принцип оцінки ефективності використання грошових коштів.

5. Принцип адекватності інтервалів та способів планування. [3, с. 19-20]

Механізм формування грошових потоків – це сукупність елементів, що визначають процес генерування та витрачання грошових коштів підприємства, дослідження якого дозволяє формувати рішення з управління грошовими потоками для підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому та досягнення ним стратегічних цілей.

У структурі цього механізму виділяють два елементи:

1. Зовнішній елемент, який є сукупністю факторів зовнішнього середовища, що впливають на формування грошових потоків.

2. Внутрішній елемент, який представляє систему операційного, інвестиційного та фінансового циклів підприємства.

Взаємозв'язок зазначених елементів зображено на рис. 1.

2 АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ЕНЕРГОПОСТАЧАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Здійснені нами розрахунки абсолютних сум вхідного та вихідного грошових потоків дають можливість проаналізувати їх динаміку за 2006-2009 рр.

Спочатку визначимо, що являє собою вхідний грошовий потік. Отже, вхідний грошовий потік являється складовою частиною сукупного грошового потоку суб'єкта господарювання в результаті здійснення його основної, інвестиційної та фінансової діяльності. При цьому, грошовий потік класифікується як вхідний за умови, коли рух коштів в рамках такого грошового потоку призводить до збільшення абсолютної величини грошових коштів та їх еквівалентів, що знаходяться у розпорядженні суб'єкта господарювання на певний момент часу.

Крім того, необхідно відмітити, що вхідний грошовий потік забезпечує виконання сукупності функцій, у тому числі:

- формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання - грошових коштів, збільшення ліквідності та платоспроможності підприємства;

- фінансове забезпечення вихідних грошових потоків;

виконання зобов'язань між суб'єктами господарювання в рамках господарських договорів тощо [5, с. 56].

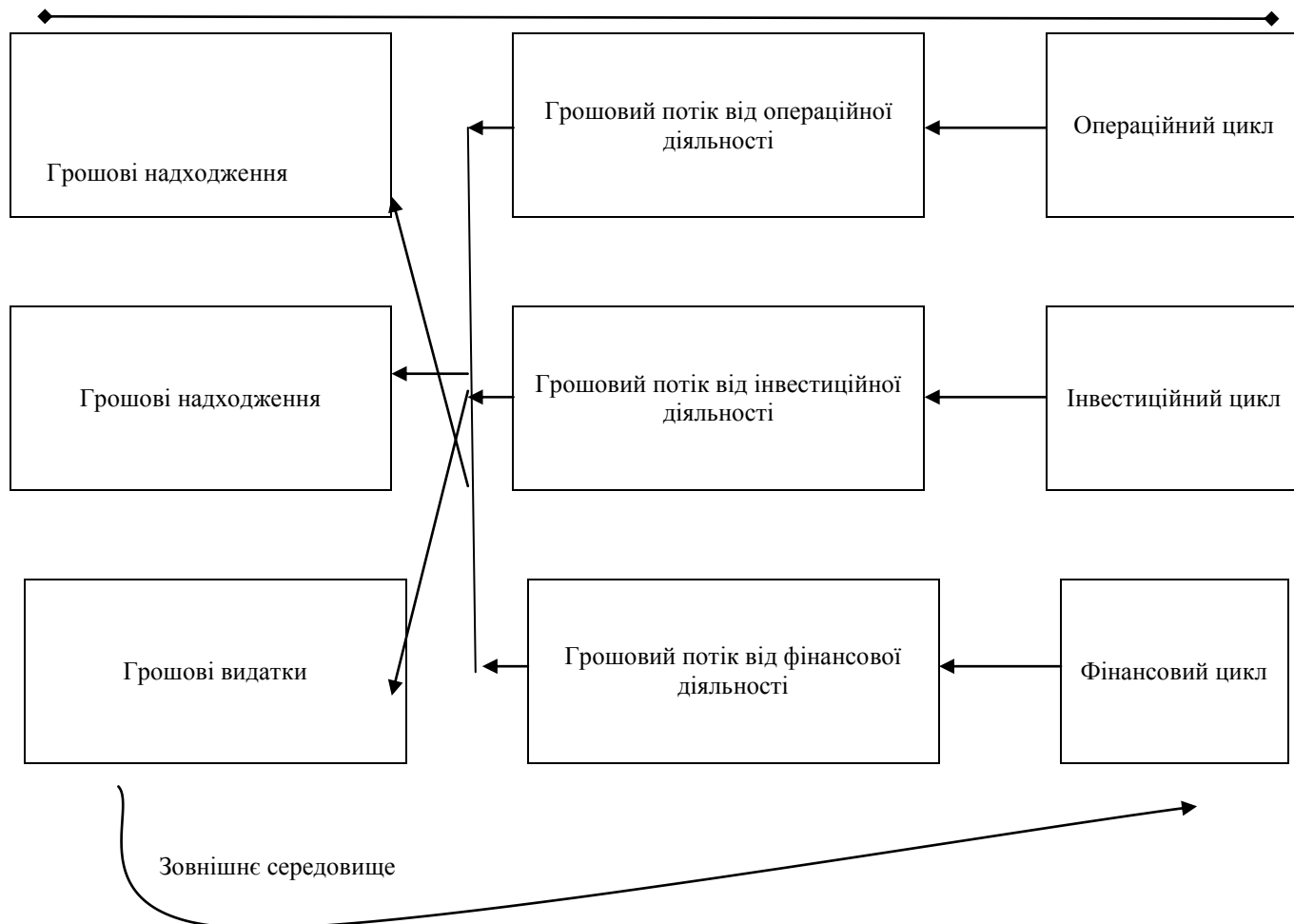

Рис. 1 Механізм формування грошових потоків підприємства [4, с. 21]

Таблиця 1 Динаміка вхідного грошового потоку ВАТ ЕК «Львівобленерго», «Прикарпаттяобленерго», «Закарпаттяобленерго» за 2006-2009 рр., тис. грн.

	2006	2007	2008	2009	Відхилення 2009 до 2006	
					Абсолютне +/-	Відносне %
Львівобленерго	148989	68626	156667	165493	16504	111,07
Прикарпаттяобленерго	51910	57769	140987	122119	70209	235,25
Закарпаттяобленерго	51013	31215	127165	117093	66080	229,54

Розрахунок даного показника показав, що найкраща його динаміка – 235,25% спостерігається в «Прикарпаттяобленерго», в основному за рахунок росту прибутку від звичайної діяльності до оподаткування з 5333 у 2006 р. до 90703 тис. грн. у 2009 р., в той же час найвище значення для «Прикарпаттяобленерго» та «Закарпаттяобленерго» зафіксоване у 2008 році, коли відбувся значний ріст тарифів на електроенергію для юридичних осіб, а також в цей період було введено 100% попередню оплату за замовлений обсяг електроенергії на рік замість 50% у попередніх роках. Це дозволяє зробити висновок про те, що основним резервом росту грошових надходжень є підвищення тарифів на електроенергію. Загалом для збільшення обсягу

грошового потоку необхідно приділити більшу увагу можливості отримання коштів за виявлені порушення правил користування електроенергією, забезпечити наявність 100% попередньої оплати за замовлений обсяг електроенергії для юридичних осіб.

Перейдемо до розрахунку вихідного грошового потоку на досліджуваних підприємствах.

У свою чергу, вихідний грошовий потік також являється складовою частиною сукупного грошового потоку суб'єкта господарювання в результаті здійснення його основної, інвестиційної та фінансової діяльності. Грошовий потік класифікується як вихідний за такою ознакою - рух коштів в рамках даного грошового потоку призводить до зменшення,

Таблиця 2 Динаміка вихідного грошового потоку ВАТ ЕК «Львівобленерго», «Прикарпаттяобленерго», «Закарпаттяобленерго» за 2006-2009 рр., тис. грн.

	2006	2007	2008	2009	Відхилення 2009 до 2006	
					Абсолютне +/-	Відносне %
Львівобленерго	103106	51723	84359	85983	-17123	83,4
Прикарпаттяобленерго	14094	16579	27064	59407	45313	421,5
Закарпаттяобленерго	35515	5110	20256	23561	-11594	66,34

абсолютної величини грошових коштів та їх еквівалентів, які знаходяться у розпорядженні суб'єкта господарювання на певний момент часу. У якості прикладу вихідних грошових потоків підприємства можна згадати такі:

- оплата рахунків постачальників;
- погашення банківського кредиту;
- виплати дивідендів власникам корпоративних прав;

- викуп корпоративних облігацій;
- фінансування придбання основних засобів та ін.

Крім того, необхідно відмітити, що вихідний грошовий потік забезпечує виконання сукупності функцій, у тому числі:

- фінансування потреби підприємства у капіталі на основі грошових коштів, сформованих у рамках вхідних грошових потоків;

- забезпечення виконання поточних зобов'язань підприємства;

- виконання зобов'язань між суб'єктами господарювання в рамках господарських договорів тощо [5, с. 59].

У свою чергу необхідно відмітити і зростання вихідного грошового потоку за останні 3 роки для «Закарпаттяобленерго» та «Львівобленерго» та абсолютний ріст даного показника для «Прикарпаттяобленерго», що зумовлено такими факторами:

- збільшення витрат, пов'язаних з модернізацією технічного устаткування, ліній електропередач, трансформаторних підстанцій;

- зростання більш як в 1,5 рази заробітної плати;

- для «Прикарпаттяобленерго» основою зростання є збільшення податку на прибуток з 2973 у 2006 р. до 22193 тис. грн. у 2009 р., а також обсягу фінансування оборотних активів на 28591 тис. грн.;

- на ВАТ ЕК «Закарпаттяобленерго» з 2006 по 2007 рр. відбулося збільшення розміру поточних зобов'язань на 34526 тис. грн., що й зумовило зменшення вихідного грошового потоку, однак в подальшому відбулося аналогічне зростання податку

на прибуток, як і в «Прикарпаттяобленерго», з 1866 у 2007 р. до 23461 тис. грн. у 2009 р.;

- для «Львівобленерго» значна сума вихідного грошового потоку у 2006 році пояснюється виплатою поточних зобов'язань у сумі 82866 тис. грн., в подальшому зростання показника відбувалося внаслідок збільшення виплачуваних відсотків з 4655 у 2006 р. до 30881 тис. грн. у 2009 р. та податку на прибуток з 14386 у 2006 р. до 35147 тис. грн. у 2009 р.

ВИСНОВКИ

Отже, можна зробити висновок, що сума вихідного грошового потоку для підприємств електроенергетичної галузі рівномірно зростає, значні стрибки пов'язані зі зміною розміру поточних зобов'язань на двох із трьох досліджуваних підприємств, тому можна зазначити, що вони є основною причиною різких змін грошових видатків.

Загалом для збільшення суми вхідного грошового потоку можна порадити, окрім загальноприйнятих заходів, таких як: емісія цінних паперів, залучення фінансових кредитів, збільшення обсягу розширеного відтворення та ін., здійснювати більш жорсткий контроль за споживанням електроенергії для запобігання її крадіжок.

Проаналізувавши наведені визначення «грошового потоку», ми пропонуємо наше: «Грошовий потік – це форма руху капіталу, оскільки гроші є першопричиною будь-якого капіталу і кінцевою формою результатів цього руху у вигляді прибутку. Тільки через грошову форму можна виразити результативність функціонування будь-якого капіталу.» Жодні інші показники ефективності функціонування авансованого капіталу не носять результативного характеру, а є тільки проміжними, додатковими (різного роду коефіцієнти, темпи росту тощо). Тільки різниця в русі грошових потоків за певний період може говорити про ефективність або неефективність функціонування всього авансованого капіталу будь-якого об'єкту господарської діяльності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бертонеш М., Найт Р. Управление денежными потоками. – СПб.: Питер, 2004. – 240 с.
2. Бланк И.А. Управление денежными потоками. – К.: Ника-Центр: Эльга, 2002.
3. Ігоніна К.А. Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №5.
4. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навч. посібник. – К.: Київ. Нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 255 с.
5. Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д., Калач Н.Ю., Нам Г.Г., Островська О.А. Фінансовий менеджмент: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т. - К., 2001. - 294с.